

Uredništvo in upraviteljstvo v Ptuj
v gledališkem poslopiu.

Štajerc izhaja vsaki drugi petek,
datiran z dne naslednje nedelje.

Dopisi dobrodošli.

Rokopisi se ne vračajo in se morajo
najdalje do ponedeljka pred izdajo do-
tične številke vpsolati.

Štajerc.

Posamezna številka velja v Ptuj za
celo leto K 1.— s poštnino K 1.20.
Za inserate uredništvo in upraviteljstvo
ni odgovorno.

Cena oznanil je za:

1 stran K 32.—, $\frac{1}{2}$ strani K 16.—,
 $\frac{1}{4}$ strani K 8.—, $\frac{1}{8}$ strani K 4.—,
 $\frac{1}{16}$ strani K 2.—, $\frac{1}{32}$ strani K 1.—
Pri večkratnem oznanilu je cena po-
sebnostno znižana.

Štev. 12.

V Ptuj v nedeljo dne 15. junija 1902.

III. letnik.

Pesek v oči.

(Nekaj z državnega zbora.)

Pred kratkim se je vrgla nekemu klerikalnemu poslancu (po imenu Hagenhofer), kateri zastopa v našem državnem zboru — kmete, od drugega kmečkega poslanca ta le beseda v obraz: „Ti, ki imaš kmete za norce!“ Toraj klerikalnemu kmečkemu poslancu? — In tak poslanec ni ta klerikalec sam, ne, vsi so taki!

Ljubi kmet, da je ta beseda opravičena, naj ti bode to v kratkem razjasnjeno! S tem bomo tudi sprevideali, zakaj se v državnem zboru ali v našem parlamentu za kmeta nič storiti ne more.

Ako se kje pozove kako zborovanje volilcev, v katerem govore tudi klerikalni kandidati ali poslanci, glej jih no! vsaki govornik prijemlje vlado, vsaki je prijatelj kmeta, a kaže se kot nasprotnika zastopnikov države, to je ministrov! Ko pa je tak kandidat ali poslanec izvoljen in pride na Dunaj, toraj v državni zbor, oh! kako se hitro spreobrne! Tukaj, toraj na Dunaju, potegnejo klerikalci z — ministri, z vlado, dobro vedo, da jim bode vlada to posto-

panje na drugi strani gotovo povrnila! To le dokaz:

Dne 16. in 17. junuarja 1902 leta je povzročil velikanski vihar grozno škodo na Koroškem, ker je uničil mnogo lepih gozdov. Poslanec Tschare, zastopnik kmetov, je toraj predlagal, naj vlada ali država tem občinam za to veliko škodo izroči malo podporo, namreč samo 200tisoč kron. Ali ni samoumevno, da se je pričakovalo, da bodejo vsi kmečki poslanci, za to na sebi še premalo podporo kmetov glasovali? Da! glasovali so, samo klerikalni kmečki zastopniki so imeli ta pogum, da so glasovali — proti! Oni so imeli ta pogum, da so glasovali proti! Oni so imeli ta pogum, da so potegnili s poljedelskim ministrom, in eden klerikalec se je celo izrazil proti njemu, da stoje vsi klerikalci objektivno, rečimo vdano, proti njemu, in to kot zastopniki — kmetov! To pa se je pridržnil reči proti ministru, kateri bi moral biti največji zastopnik kmeta, njegov največji zagovornik, kateri pa kmetu vedno nasprotuje. Da, da, ljubi kmet, istina je! Tudi naši slovenski klerikalni gospodje poslanci so bili — proti tej podpori kmeta, proti tej pomoči, čeprav je zadela ta nesreča tudi dovolj Slovencev. Ko se je namreč stavil predlog radi gori omenjene pod-

Nekaj listov iz zgodovine kmetskega stanu.

(Spisal M. Kmetskakri.)

Dalje.

Pa naši očetje niso preveč občutili svojih velikih težav, ker so bili od rojstva navajeni na sužnost, tlako, kugo in lakoto. Na svojo lastno srečo so bili tudi zelo neomikani, in zato niso mogli spoznati svojega žalostnega stanja. Pred več sto leti bi bil namreč moral prižgati pri belem dnevu svetilnico, ako bi bil hotel najti kmeta, ki bi bil znal za silo brati in pisati. Šol za kmete — razven v nekaterih zelo naprednih deželah — niso poznali, še celo prepo-vedane so bile po nekod. Tudi krščanskega nauka niso veliko znali, ter so si verske resnice nadomestili z vero na copernice, škrate in izmišljene čudeže. Zato ni bilo njihovo življenje posebno vzorno, kar najbolj razvidimo iz postave z dne 22. septembra 1567, v kateri se s kaznimi prepoveduje nečistost, ki je bila med priprostim ljudstvom zelo razširjena. Nje-

gove nevednosti in njegovega nelepega življenja mu nismo zameriti, ker si samo ni bilo tega krivo. Šol je popolnoma nedostajalo, zaradi prevelikih far so imeli premnogi kmetje zelo daleč k službi božji in primanjkovalo je tudi posvetnih duhovnikov. A da niso bili vsi duhovni pravi božji služabniki, izvemo iz več pritožb in ukazov. Zastopniki vseh avstrijskih dežel so izročili 16. marca 1518 cesarju ostro tožbo, v katerej se duhovnikom očita grabežljivost, nevednost in razuzdanost. In leta 1528 je izdal cesar Ferdinand I. ukaz vsem škofom, naj odpravijo velike nerednosti in nepravilnosti pri nižnjih mašnikih. Toda že l. 1602. se je podala nova pritožba vladi. V njej se nahajajo tudi besede: „Nekateri župniki stiskajo uboge podložnike tako svojevoljno, da jim mora kmet plačati za pogreb, krst, poroko in druga cerkvena opravila namesto, kakor je bilo pred leti v navadi, nekaj krajcarjev, mnogokrat še več, kot znašajo vsi davki za nekaj let. Podložnike gospodov zahtevajo za sebe, ter se tudi predrznejo kaznovati jih z zaporom in z denarnimi kaznimi.“

pore! glej jih no! naše slovenske klerikalce, oni so jo raji popihali iz dvornice ali parlamenta, samo da jim ni bilo treba glasovati proti svojemu prepričanju, namreč za kmeta! Ljubi kmet, to je pesek v oči! Kaj ne? Zunaj pri volitvah zatrjujejo, da ti bodejo pomagali, ko pa je treba glasovati za tebe, potegnejo iz zbornice, samo da se ne zamerijo vladi!

Zato pa se ministri tudi samo smejejo, ako slišijo, da gromi klerikalni poslanec pri kakem volilnem zborovanju med svojimi volilci proti vladi, proti ministrom, dobro vedoč, da bode ta vrli možak, ko bode prišel na Dunaj, potegnil ali ž njimi, ali pa bode, ako že to ne, — tiho in mirno odišel iz zbornice, češ, zdaj pa le pojdemo, da se državi ne zamerimo, ker bomo danes ali jutri potrebovali sami za se gotovo njeno pomoč ali podporo.

Kaj nam mar za kmeta? Nič! Tako toraj glasujejo gospodje, ako je česar potrebno za kmeta. Ako pa se le količkaj dotika kak predlog njihovih zadev, joj, kak hrup in kak krič zaženejo! Zakaj pa tedaj ne potegnejo tiho in mirno iz dvorane? Kako so vpili pred kratkim radi celjske gimnazije, ali naj bode nemška ali slovenska! Kako korist pa ima kmet od tega, ako je ta zavod nemški ali slovenski? Koliko kmetov je vendar v takih denarnih razmerah, posebno dandanes, katere mu bi dopuščale, da bi dal svoje sine študirat? A vzgojujejo se v tem zavodu med drugimi tudi bodoče klerikalne moči, in to sevé gospodom ni vse enako, ako pridejo iz teh zavodov mladeniči, navdušeni za občni, toraj tudi nacijski mir, ali pa ako pridejo iz žnjega še mlečnozobni nacijski postopači, dobro pripravljeni za poznejše hujskanje med ubugim ljudstvom. Po njihovem mnenju sevé niso „peli angeljev glasovi, da enga očeta smo sinovi“, njim je samo za zagriženost posejano med mladino, dobro vedoč, da bode ta zagriženost v vsakem mladem srcu najboljša kali pognala za bodočo klerikalno agitacijo!

Čudno, v istih časih klerikalci niso neprestano vpili, da vera peša, zdaj pa slišimo dan za dnevom ta krik, čeravno smo mi stokrat bolje podučeni v verskih resnicah, in vsaj petkrat bolj krščansko živimo nego naši predniki. Še bolj čudno pa je, da so bili v starih časih ljudje brezverni, dasi jih niso mogle pokvariti „brezverske“ šole in ne „brezverski“ časniki, in četudi je imela duhovščina skoraj vso oblast v svojih rokah. — Zdaj vidiš, kmet, koliko je vreden krik in vik: „Vera je v strašanski nevarnosti!“

VIII.

Mnogo bralcev ne bode moglo izprevideti, kako je bilo mogoče, da je trajala podložnost kmetov veliko čez 1000 let. Vprašali se bodejo, zakaj so naši predniki voljno prenašali težek jarem, in zakaj jih niso vladarji branili.

Prej so bile take razmere mogoče, ker so imeli vso moč le plemenitaši in duhovniki, toraj kmetovi gospodje. Vladarji niso imeli tolike oblasti, kakor v današnjih dneh, ter so morali zadovoljni biti, ako

Klerikalci dobro znajo da država ne dovoli rada podpor za kako škodo, povzročeno od kake nesreče! Zato pa s tem, da glasujejo proti takim podporam, napravijo državi veselje, kmetu seve žalost! Ako bode toraj kateri od Vas slišal, da obljubuje kak klerikalni poslanec svojim volilcem pomoč, naj mu pove vsaki: „Spomni se! kaj se je godilo v državnem zboru, proč s teboj, bodi si Slovenec ali Nemec, ti si klerikalec, ti nam trosiš samo pesek v oči, v oči, katere že nas itak dovolj skelijo, ker te vidimo med nami!“

Našim kmetom.

Kmečki dom! Kolike vrednosti si vendar ti beseda. Koliko žuljev, koliko vročih kapljic na čelu vendar pomeniš, a zopet pa, koliko tihe, mirne sreče krije tvoja slamnata streha. Kmet! ti si dika vseh stanov, brez tebe ne morejo živeti in obstati drugi stanovi. Kmečki gospodar, ti si nekaki knez na tvojem posestvu, ni se ti treba sramovati sveta, ni se ti treba vklanяти nikomur družemu, kakor Bogu in cesarju! Bodi poštenjak-korenjak, ker ti si najmočnejši steber cesarstva, tvoj stan najvažnejši stan lepe naše domovine. Svest si te tvoje važnosti, moraš pa tudi tako živeti, da bodeš lahko ponosen sam na sebe.

Kmečki gospodar! Zares mnogo skrbi imaš za telesni obstanek tvojih ljudi, imaš pa tudi na vesti njihovo duševno življenje. Ako mi kdo reče, hlapec tega in tega gospodarja je bil po noči tam in tam bit, kmalu si mislim, glej, to je gospodar sam kriv! Ljubi kmetje! pustite Vašim hlapcem veselje, ker se ravno tako radi razveseljujejo, kakor vsak drugi, a skrbite pa prvič da bodejo živeli pošteno! Ako je gospodar celo nedeljo v krčmi, potegnil bode gotovo, vsaj zvečer, hlapec tudi za njim. Ne smete me krivo razumeti, tudi veseliti se mora človek! Naj ima hlapec tu in tam prosto popoldan v nedeljo, a ta ne-

jih je gospoda hotela za časa vojske podpirati, ali vsaj pri miru pustiti. Nekateri cesarji so si sicer veliko prizadevali, da se je počasi olajšal položaj podložnikov, a oprostiti jih ni bilo mogoče. Vsakega vladarja, ki bi bil hotel kaj tacega ukreniti, bi bila mogočna gospoda takoj pregnala. Trgi in mesta so bili v starih časih še premajhni in preslabi, da bi bili mogli vladarji v njih najti dosti pomoči. Zato se je stanje podložnikov le počasi zboljšavalo.

Bolj ko so se večala mesta, tem manj se je bilo vladarjem treba bati oblastne gospode in tem lažje so pomagali kmetom. Ako bi bil živel cesar Jožef II. le 200 let poprej, ne bi bil mogel preskrbeti vsem podložnikom zmerjene tlake, in ne bi bil mogel osvoboditi sužnih kmetov, ker je bila gospoda še premočna, mesta pa še preslaba, da bi se pri morebitnem uporu mogel nasloniti na nje. Desetino in tlako je bilo sploh mogoče odpraviti še le l. 1848, ko so spuntani meščani in v nekaterih krajih tudi kmetje pokazali svojo moč, in svojo ljubezen do prostosti.